

Udskriftsdato: 14. december 2025

FOU nr 1982.238 (Gældende)

Tilbagebetaling af bistandshjælp

Ministerium: Folketinget

Tilbagebetaling af bistandshjælp

Den sociale ankestyrelse havde tiltrådt en socialforvaltnings afgørelse om (delvis) tilbagebetaling af kontanthjælp, der var udbetalt til den pågældende over en periode. Afgørelsen var truffet med henvisning til bistandslovens § 25 og begrundet med, at hjælpsmodtageren først henimod periodens afslutning havde oplyst at være arving i et uafsluttet bo, og at han ved sin fortielse af dette forhold havde afskåret socialforvaltningen fra i medfør af bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 3, jfr. stk. 2, at træffe bestemmelse om tilbagebetaling i forbindelse med den løbende udbetaling af hjælp.

Udtalt over for ankestyrelsen, at jeg på grundlag af de foreliggende oplysninger om socialforvaltningens dispositioner i tiden efter, at forvaltningen ubestridt var blevet gjort bekendt med forholdet, måtte nære afgørende betænkelighed ved at anse det for godtgjort, at socialforvaltningen, dersom den ved den første henvendelse om hjælp havde været bekendt med den faldne, men endnu ikke opgjorte arv, ville have truffet afgørelse om, at hjælpen skulle være undergivet tilbagebetalingspligt efter bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 3.

Henstillet til ankestyrelsen at undergive sagen en fornyet behandling og overvejelse og i denne at inddrage de nævnte synspunkter.

(J. nr. 1981-1336-052)

A klagede over, at den sociale ankestyrelse havde tiltrådt en afgørelse fra social- og sundhedsforvaltningen i Københavns kommune, bistandsafdelingen, hvorefter A skulle tilbagebetale 25.869,68 kr. i for meget udbetalt hjælp efter bistandsloven.

Det fremgik af de foreliggende oplysninger, at A den 5. december 1978 personligt rettede henvendelse til socialcentret Østerbro med henblik på at opnå økonomisk hjælp efter bistandsloven. Om A's henvendelse i socialforvaltningen blev der udarbejdet et notat, der var underskrevet af B.

Af notatet fremgik det, at A under mødet dels afgav nogle mundtlige oplysninger om sine personlige forhold m.v., dels afleverede et udfyldt spørgeskema (»§ 17-skema modtaget og gennemgået, sandheds- og oplysningspligt indskærpet«). Notatet indeholdt ingen oplysninger om, at A forventede at modtage en arv efter sin afdøde moster. Det spørgeskema, som A udfyldte, indeholdt ingen spørgsmål, der direkte tog sigte på en situation som den foreliggende (falden, men endnu ikke opgjort arv).

Skemaet, som A underskrev, var endvidere underskrevet af socialrådgiver B.

På grundlag af de foreliggende oplysninger besluttede social- og sundhedsforvaltningen at udbetale hjælp efter bistandslovens § 37 med virkning fra den 1. december 1978.

I et notat af 26. juni 1979, som en medarbejder ved socialcentret Østerbro udarbejdede i anledning af A's møde i forvaltningen samme dag, var bl.a. anført følgende:

»...

TIL IAGTTAGELSE Kl. forkl. at han sammen med sine søskende skal arve efter en afdød moster. Sagen verserer fortsat ved skifteretten og kl. har endnu ikke fået udbetalt noget. Kl. instr. om at give socialcentret Østerbro meddelelse såfremt arven kommer til udbetaling. Evt. tilbagebetalingspligt betydet.«

Den 16. juli 1979 mødte A på ny i socialcentret. Forvaltningen noterede:

»Fortsat intet nyt i arvesag«.

Under et møde den 22. august 1979 i socialcentret Østerbro oplyste A, at han den 14. august 1979 havde modtaget 40.869 kr. i arv efter sin afdøde mester.

Socialcentret Østerbro var ophørt med at udbetale bistandshjælp med virkning fra den 31. juli 1979.

I en skrivelse af 2. oktober 1979 til social- og sundhedsforvaltningen, bistandsafdelingen, indstillede socialcentret Østerbro bl.a. følgende:

»...

Det skønnes rimeligt bevist, at klienten ikke mod bedrevidende har tilbageholdt oplysninger om den forventede arv, hvorfor centret mener, at der ikke er grundlag for tilbagebetaling allerede fra 1. december 1978.

Fremlægges bistandsafdelingen med indstilling om:

1) Der helt kan bortses fra den udbetalte arv under hensyn til familiens forannævnte ønsker (betaling af noget privat gæld og indkøb af nogle nærmere angivne forbrugsgoder; min bemærkning) samt fremtidige situation subsidiært

2) Tilbagebetaling af ydet hjælp fra 26.6.79, hvor tilbagebetalingspligt blev betydet.«

I skrivelse af 29. november 1979 til A traf social- og sundhedsforvaltningen i København, bistandsafdelingen, afgørelse i tilbagebetalingssagen. Bistandsafdelingen fandt, at A havde modtaget hjælp efter bistandsloven med urette, hvorfor den ydede hjælp burde kræves tilbage i henhold til bistandslovens § 25. Ved afgørelsen lagde bistandsafdelingen til grund, at A først den 26. juni 1979 underrettede socialcentret om, at han forventede en arv udbetalt, selv om han siden maj 1978 havde været vidende om, at han var arving.

Af den hjælp, som A havde modtaget (27.890 kr.), skulle han herefter tilbagebetale 25.869,68 kr.

I en skrivelse af 21. december 1979 anmodede A social- og sundhedsforvaltningen i København, bistandsafdelingen, om at tage sagen op til fornyet overvejelse. A henviste til, at han allerede i december 1978 to gange havde gjort socialcentret Østerbro opmærksom på, at han var arving, at han begge gange havde fået den besked, at dette var uden betydning, så længe boet endnu ikke var færdigbehandlet, og at han den 15. maj 1979 afgav yderligere oplysninger til socialcentret om arvesagen.

I en udtalelse af 11. februar 1980, som bistandsafdelingen indhentede i anledning af A's lige nævnte skrivelse, fastholdt socialcentret Østerbro, at A ikke forud for den 26. juni 1979 havde givet oplysning om arvesagen.

I skrivelse af 4. marts 1980 til A fastholdt bistandsafdelingen sin afgørelse i skrivelsen af 29. november 1979.

I skrivelse af 20. april 1980 klagede A over bistandsafdelingens afgørelse til den sociale ankestyrelse, som efter at have modtaget yderligere oplysninger under en samtale den 16. februar med A, traf afgørelse i sagen. I afgørelsen anførte ankestyrelsen bl.a. følgende:

»...

Ifølge bistandslovens § 18 har den, der modtager social bistand, pligt til at underrette det sociale udvalg om forandringer i sine forhold, der kan medføre, at bistanden indskrænkes eller ophører.

Ifølge bistandslovens § 25 kan tilbagebetaling kræves, såfremt en person har undladt at give oplysninger som krævet i § 18 eller iøvrigt mod bedre vidende har modtaget ydelser efter loven.

Under henvisning til de i sagen foreliggende oplysninger finder ankestyrelsen det ikke tilstrækkeligt godtgjort, at ansøgeren før den 26. juni 1979 har underrettet socialcentret Østerbro om den forventede arv.

Ankestyrelsen finder således ikke grundlag for at ændre den af bistandsafdelingen truffene afgørelse.«

I en udtalelse i anledning af klagen til mig anførte social- og sundhedsforvaltningen i København, bistandsafdelingen bl.a. følgende:

»...

Bistandsafdelingen har ved beslutningen om tilbagebetaling efter § 25 lagt til grund, at pågældende har fortiet oplysninger om en allerede falden arv, hvorved socialcentret har været afskåret fra at yde hjælp med tilbagebetalingspligt i henhold til § 26, stk. 1, nr. 3.

Man har på baggrund heraf truffet beslutning om, at tilbagebetaling gøres gældende for hele hjælpsperioden.«

I en udtalelse til mig anførte den sociale ankestyrelse bl.a. følgende:

»...

I den anledning skal det anføres, at påstand står mod påstand i sagen om, hvorvidt ansøgeren har givet oplysning om arven allerede ved henvendelsen i december 1978. Da socialforvaltningens oplysninger er dokumenteret ved udførlig og omhyggelig ført journal, har ankestyrelsen ikke fundet anledning til at se bort fra disse.

Med hensyn til spørgsmålet (som jeg havde rejst i min høringskrivelse til den sociale ankestyrelse; min bemærkning) om, hvorvidt (A's) undladelse af at meddele fornødne oplysninger skal henføres til bistandslovens § 17 eller 18, bemærkes, at § 17 vedrører administrationens ret til og mulighed for at indhente oplysninger til brug ved vurdering af, om der er ret til hjælp. Nægtelse af at meddele fornødne oplysninger kan medføre at der ikke ydes hjælp.

Da det endvidere i § 26 om tilbagebetaling er et vilkår, at forbehold om tilbagebetaling skal tages samtidig med at hjælpen ydes, vil undladelse af at give relevante oplysninger efter § 17 hindre socialforvaltningen i at gøre tilbagebetalingskravet gældende efter § 26, stk. 1, nr. 1-3.

Under hensyn til at (A) efter det oplyste er blevet gjort opmærksom på oplysningspligten ved flere henvendelser til socialforvaltningen - også efter den første ansøgning - og under hensyn til, at han siden maj 1978 havde været klar over, at han var arving, selv om der var uvidenhed om arvens størrelse, har ankestyrelsen fundet det berettiget at tiltræde Københavns kommunes afgørelse om, at oplysningspligten efter bistandslovens § 18 har været tilsidesat, og at hjælpen skal tilbagebetales efter bistandslovens § 25, idet man dog bortser fra et beløb på 15.000 kr. af arven, der bevares til boligmæssige formål.

...«

Jeg udtalte herefter følgende i en skrivelse til A:

»I de tilfælde, der er nævnt i bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 1-3, beror det på det sociale udvalgs beslutning, om den hjælp, der ydes, skal gøres tilbagebetalingspligtig. Endvidere kan tilbagebetaling i givet fald kun kræves, hvis det sociale udvalg ved hjælpens udbetaling har gjort modtageren bekendt med tilbagebetalingspligten, jfr. § 26, stk. 2.

Denne bestemmelse må forstås således, at modtageren skal gøres bekendt med tilbagebetalingspligten senest ved udbetalingen af hjælpen (jfr. således pkt. 36 i socialministeriets cirkulære nr. 140 af 15. august 1975 om bistandslovens almindelige bestemmelser), og det skal samtidig tilkendegives modtageren, hvilken af tilbagebetalingsgrundene i § 26, stk. 1, nr. 1-3, der ligger til grund for beslutningen om tilbagebetalingspligt (jfr. således SM 0-32-79).

Krav om tilbagebetaling af hjælp, der er ydet efter bistandsloven, kan i øvrigt støttes på bestemmelserne i lovens § 25. Efter denne bestemmelse skal der bl.a. ske tilbagebetaling, »... når en person har undladt at give oplysninger (om forandringer i sine forhold, der kan medføre, at bistanden indskrænkes eller ophører) som krævet i § 18 eller i øvrigt mod bedre vidende uberettiget har modtaget ydelser efter denne lov«. I tilfælde, der omfattes af denne bestemmelse, kan det sociale udvalg principielt ikke undlade at stille krav om tilbagebetaling (men kravet kan bortfalde efter reglerne i lovens § 27). Tilbagebetalingspligten er imidlertid betinget af, at hjælpen er udbetalt på et urigtigt eller ufuldstændigt oplysningsgrundlag, og af, at det kan bebrejdes (tilregnes) hjælpmodtageren som et uforsvarligt forhold, at det foreliggende op-

lysningsgrundlag var mangelfuldt. Endvidere kan tilbagebetalingspligten kun antages at omfatte ydelser, som den pågældende som følge heraf har modtaget med urette (»uberettiget«).

I tilfælde, der omfattes af bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 1-3, men hvor det sociale udvalg på tidspunktet for hjælpens udbetaling ikke er bekendt med de omstændigheder, der kan danne grundlag for en beslutning om tilbagebetaling, vil det ikke være muligt for det sociale udvalg ved hjælpens udbetaling at træffe beslutning om, hvorvidt den udbetalte hjælp skal gøres tilbagebetalingspligtig. I sådanne tilfælde kan en tilbagebetalingspligt således ikke støttes direkte på bestemmelserne i bistandslovens § 26.

Det er imidlertid den sociale ankestyrelses opfattelse, at den nævnte bestemmelse må kunne finde tilsvarende anvendelse i det omfang, det sociale udvalgs manglende viden skyldes forhold fra hjælpemodtagerens side, der omfattes af bestemmelsen i bistandslovens § 25. Den pågældende har i så fald vel ikke »uberettiget« modtaget ydelser efter loven, men han har »uberettiget« afskåret det sociale udvalg fra at udnytte adgangen til at gøre udbetalingen tilbagebetalingspligtig efter bistandslovens § 26.

Denne opfattelse, hvorefter der i medfør af bistandslovens § 25 i et vist omfang kan ske fravigelse af den formelle betingelse i bistandslovens § 26, stk. 2, for at stille krav om tilbagebetaling efter § 26, stk. 1, nr. 1-3, kan ikke give mig anledning til bemærkning. Det må imidlertid følge af bistandslovens § 25 sammenholdt med § 26, at forudsætningen herfor er, (1) at det sociale udvalg ikke har haft kendskab til, at der forelå omstændigheder, der kunne danne grundlag for en beslutning om tilbagebetaling efter § 26, (2) at dette (hovedsagelig) skyldes forhold fra hjælpemodtagerens side, der kan tilregnes ham som uforsvarligt, og (3) at det kan anses for godtgjort, at det sociale udvalg, dersom sagen havde været fuldstændigt oplyst, ville have udnyttet sin fakultative adgang til at stille krav om tilbagebetaling efter § 26.

I den foreliggende sag er det uomtvistet, at socialcentret den 26. juni 1979 modtog sådanne oplysninger fra Dem, at centret da havde anledning til at overveje og træffe beslutning om, hvorvidt fremtidig hjælp skulle gøres tilbagebetalingspligtig efter bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 3. Jeg må endvidere lægge til grund, at socialcentret desuagtet ikke i forbindelse med udbetalingerne den 26. juni og den 16. juli 1979 traf en sådan beslutning, og De blev i hvert fald ikke gjort bekendt med, at der skulle ske tilbagebetaling af de ydelser, der da blev udbetalt til Dem.

Efter min opfattelse følger det herefter af bistandslovens § 26, stk. 2, at der ikke har været hjemmel til at kræve tilbagebetaling af de ydelser, De fik udbetalt efter den 26. juni 1979.

For så vidt angår de ydelser, De fik udbetalt i tiden forud for den 26. juni 1979, følger det af, hvad der er anført ovenfor, at et tilbagebetalingskrav kun vil kunne gennemføres, hvis de dér anførte forudsætninger for at anvende bestemmelserne i bistandslovens § 25, sammenholdt med § 26, kan anses for opfyldt.

Ved min gennemgang af sagen har jeg i denne forbindelse hæftet mig ved, at Deres oplysning om arvesagen ved henvendelsen til socialcentret den 26. juni 1979 alene gav socialcentret anledning til at meddele Dem, at De måtte »... give socialcentret ... meddelelse, såfremt arven kommer til udbetaling«, og at det alene blev betydet Dem, at der kunne blive tale om tilbagebetalingspligt, hvorimod der, som nævnt ovenfor, hverken ved den lejlighed eller i forbindelse med Deres senere henvendelse, den 16. juli 1979, blev truffet beslutning om, at fremtidige ydelser skulle være forbundet med tilbagebetalingspligt.

På dette grundlag må jeg nære afgørende betænkelighed ved at anse det for godtgjort, at socialcentret, dersom man ved Deres henvendelse i begyndelsen af december måned 1978 havde været bekendt med den - går jeg ud fra - noget mindre præcise viden om arvesagens udfald, De da havde, ville have truffet beslutning om, at den hjælp, der blev ydet Dem, skulle være tilbagebetalingspligtig efter bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 3. Jeg må tilsvarende anse det for tvivlsomt, om der er tilstrækkeligt grundlag i det foreliggende materiale for eventuelt at fastsætte tilbagebetalingspligt fra et senere tidspunkt (forud for den 26. juni 1979).

Under henvisning til det anførte, har jeg fundet at burde henstille til den sociale ankestyrelse at undergive sagen en fornyet behandling og overvejelse, og i denne at inddrage de synspunkter, der er gjort gældende i det foregående.

For det tilfælde, at ankestyrelsen i forbindelse med sin fornyede behandling af sagen måtte finde det fornødent at gå nærmere ind på spørgsmålet om, hvilke oplysninger De gav om arvesagen ved Deres forskellige henvendelser til socialcentret i tiden fra december 1978 og frem til den 26. juni 1979, har jeg over for ankestyrelsen bemærket, at der savnes nærmere oplysning om, hvilken viden De faktisk havde om arvesagen på disse tidspunkter, ligesom jeg har henledt ankestyrelsens opmærksomhed på, at den medarbejder, De talte med den 6. december 1978, var (B) og ikke (som socialcentret synes at være gået ud fra) (C).

Jeg har bedt den sociale ankestyrelse om at underrette mig om, hvad der videre sker i sagen.«